

Sprawozdanie

Komisji administracyjnej w sprawie organizacyi Sądów pokoju.

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 30 stycznia 1896. r., został przekazany wniosek posła Czaykowskiego komisji administracyjnej.

Komisya wywiązując się z poleconego jej zadania przedkłada Wys. Sejmowi o wniosku powyższym następujące sprawozdanie. Jak powszechnie wiadomo instytucya sądów pokoju nie jest rzeczą nową. W Europie zachodniej ma ona już swoją historję, dającą nam na doświadczeniu oparte przykłady jej praktyczności.

Przykłady te stwierdzają wielką rozmaitość form, w jakich przedstawia się ta instytucya. Przeciwnicy sądów pokoju uderzają zwykle w tę formę, która im jest najmniej dogodną zapominając o innych, do których zarzutów ich przystosowaćby niemożna.

Kwestya kwalifikacyi sędziego — kompetencyi Sądu -- wyboru lub nominacyi, bezpłatności tegoż lub przeciwnie — przedstawia się często rozmaicie w krajach, gdzie instytucya ta istnieje. Im większą jest kompetencya sędziego, tem wyższych wymaga się kwalifikacyi — są nawet ustawy, które od sędziego wymagają kilkoletniej praktyki adwokackiej. Gdzie instytucya ta urosła znacznie ponad okręg gminny, gdzie sędzia pokoju orzekać może także w drugiej instancyi, tam zwykle do funkcyi tych przywiązana jest płaca państwowa.

Rzecz to pod żadnym względem u nas nie jest przesądzoną. — Instytucya ta rozkrzewiona w krajach romańskich i słowiańskich — w krajach niemieckich dotąd gruntu nie znalazła, — a że austryackie ustawodawstwo przeważnie z Niemiec czerpie swoje wzory — nie może dziwić nas niechęć, z jaką ta ważna sprawa w Austrii była traktowana.

Sejm nasz wszakże już niejednokrotnie i nie dwuznacznie oświadczył się za wprowadzeniem w życie instytucyi sądów pokoju.

Uchwałą z dnia 26. marca 1886 r. uchwałą z dnia 28. października 1869 r.

„ „ 6. grudnia 1872 „ „ „ 15. „ „ 1881 „

Na wnioskach domagających się tej instytucyi znajdujemy podpisy najwybitniejszych naszych mężów stanu.

Skoro więc rząd tym postulatom sejmu naszego do pewnego stopnia jakkolwiek niedostatecznie zadość uczynił, przedkładając w roku 1894 ustawę dotyczącą sądów pokoju „über die Bestellung von Friedensrichtern“ — to logiczną konsekwencyą dawniej przez sejm powziętych uchwał jest wypowiedzenie na podstawie § 19 statutu krajowego opinii Sejmu o tej ustawie.

Komisya podziela zapatrywanie w motywach przedłożenia rządowego wypowiedziane: „Jakkolwiek znaczną jest liczba sądów powiatowych, nie stoi ona jednak w stosunku właściwym do ilości gmin.“

„Najbardziej w sprawach mniejszej doniosłości daje się odczuwać potrzeba bliskości urzędu sądowego, gdyż tu zbyt często przywyższają z prowadzeniem procesu połączone straty, zużycie pracy i czasu, ewentualną korzyść pomyślnego wyniku sprawy.“ Prawie tę samą myśl wyraża sprawozdanie Wydziału Krajowego z roku 1863. „często trafia się, że proces więcej kosztuje, jak przedmiot tegoż wart.“ Oddalenie od siedziby sądu powiatowego naraża ludność na wielkie niedogodności i koszta. Temu stanowi rzeczy zapobiegłaby taka organizacya, któraby stworzyła małe okręgi pewnej kategorii sądów pokoju. — Ażeby wszakże ludność z tego dobrodziejstwa bliskości sądu korzystać mogła, musiałyby być wyroki sędziego pokoju w rzeczach drobiazgowych prawomocne. Gdyby bowiem stronie niezadowolnionej wolno było wprost wyrok sędziego pokoju unieważnić i proces wznowić w zwykłym oddalonym sądzie to niedogodności, na które zwraca przedłożenie rządowe naszą uwagę w przeważnej ilości wypadków niebyłyby usunięte.

Komisya nieprzesadza kwestyi kompetencyi sędziego pokoju, traktowaną ona być musi w związku z wymaganą kwalifikacyą sędziego i wielkością okręgu sądowego. W każdym razie projektowane w ustawie ograniczenie jest zdaniem Komisyi za daleko posuniętem. Koszta utrzymania Sądów pokoju winno zdaniem komisyi ponosić państwo, instytucya ta bowiem uwolni c. k. Urzędy sądowe od znacznej części agendy i zapobieże konieczności zbytniego powiększenia liczby urzędników państwowych.

Komisya mając na oku przykłady praktycznego rozwoju instytucyi sądów pokoju, które według sprawozdania rządowego godne są naśladowania — z drugiej strony licząc się z tylokrotnemi uchwałami sejmów naszych musi pierwszy krok rządu na tem polu z uznaniem przyjąć do wiadomości. A gdy instytucya sądów pokoju tylko stopniowo na podstawie doświadczeń i tylko za uchwałą sejmową może wejść w życie, gdy więc sprawę organizacyi sądów pokoju Rząd pozostawił autonomii krajowej, komisya przyszła do przekonania, że przedłożona przez rząd w roku 1894 ustawa po przeprowadzeniu zmian przez sejm wskazanych — będzie dla kraju naszego wielce użyteczną. W myśl uwag powyższych komisya wnosi rezolucyę następującą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd do przeprowadzenia, w myśl postulatów sejmowych, zmian w przedłożeniu rządowem z r. 1894 (dotyczącem sądów pokoju) w tym kierunku, ażeby;

- 1) Kompetencya sądów pokoju w sprawach cywilnych rozszerzoną była ponad projektowaną kwotę 40 koron;
- 2) ażeby od wyroku sędziego pokoju do wysokości pewnej ustawą określonej kwoty odwołanie było wykluczonem; (Uchwała Sejmu z dnia 6. Grudnia 1872);
- 3) ażeby koszta utrzymania tej instytucyi ponosiło państwo

Przewodniczący:
Koziebrodzki.

Sprawozdawca:
Czaykowski.